

Wat is waarheid?

1. Wederom waren de Twaalven bijéénvergaderd in de kring der palmbomen en een van hen, Thomas, zei tot de anderen: 'Wat is waarheid? Want dezelfde dingen doen zich aan verschillende gemoederen verschillend voor, en zelfs ook verschillend aan hetzelfde gemoed op verschillende tijden. Wat is dan waarheid?'
2. En terwijl zij spraken verscheen Jezus in hun midden en zei: 'De ene en eeuwige waarheid is alleen in God, want geen mens, nog een gemeenschap van mensen, weet wat God alleen weet, die Alles in Allen is. Aan de mens wordt de Waarheid geopenbaard naar zijn vermogen om te verstaan en te ontvangen.'
3. De ene Waarheid heeft vele kanten, en de één ziet alleen de ene kant, en de ander een andere kant, en sommigen zien meer dan anderen, al naar het hun gegeven is.
4. Ziet dit kristal: hoe het ene licht zich in twaalf vlakken openbaart, ja in vier maal twaalf, en ieder vlak weerkaatst één straal licht en de één beschouwt één vlak en een ander een ander vlak, maar het is toch het éne kristal en het éne licht dat in alle schijnt.
5. Ziet wederom, wanneer iemand een berg beklimt en tot een top gekomen is, zegt hij: Dit is de top van de berg, laten wij die beklimmen, en ziet, wanneer zij die top bereikt hebben, zien zij een andere die hoger is tot zij tot zulk een hoogte gekomen zijn, vanwaar geen hogere berg meer te zien is, wanneer zij deze al bereiken kunnen.
6. Zo is het met de waarheid. Ik ben de Waarheid en de Weg en het Leven, en Ik heb u de Waarheid gegeven, die Ik van boven ontvangen heb. En dat wat gezien en ontvangen wordt door de één, wordt niet gezien en ontvangen door de ander. Wat sommigen waar schijnt, lijkt anderen niet waar. Zij die in het dal zijn, zien niet hetzelfde als zij die op de top van de berg zijn.
7. Maar voor ieder is het de Waarheid, zoals het afzonderlijke verstand het ziet, en zolang tot een hogere waarheid geopenbaard wordt; en aan de ziel die hoger licht ontvangt, zal meer licht gegeven worden. Daarom, veroordeelt anderen niet, opdat gij niet veroordeeld wordt.

Hoofdstuk 90 verzen 1 t/m 7 van "Het evangelie van de heilige twaalven"
Uitgegeven door de Rozenkruis Pers, Haarlem

De waarheid zal datgene zijn wat de hoogste impulsen voor de mensheidsontwikkeling zal leveren, en de waarheid moet mij liever zijn dan mijzelf. Als ik mij zo verhoud tot de waarheid, en dwaal ik hier in deze incarnatie, dan zal de waarheid de kracht hebben om mij tot haar te trekken in de volgende incarnatie. Wanneer ik eerlijk dwaal in deze incarnatie, dan zal deze dwaling vereffend worden in de volgende incarnatie.

Het is beter om eerlijk te dwalen dan oneerlijk dogma's aan te hangen.

En het woord zal voor ons oplichten: niet door ons willen, maar wel door de Goddelijke kracht van de waarheid zelf zal deze waarheid overwinnen.

Rudolf Steiner

Het lijkt mij verkeerd indien de antroposoof (lees ook rozenkruiser e.a.) *alleen maar* afwijst wat buiten zijn gebied van het tegenwoordige geestelijke leven wordt voortgebracht. Doet hij dit ook nog op een dusdanige manier dat de deskundige meteen doorheeft dat wordt afgewezen wat nog helemaal niet voldoende is gekend, dan zal de antroposofie nooit iets tot stand kunnen brengen. Eerst moet overal met zorg worden onderzocht in hoeverre in een (wetenschappelijke) opvatting (buiten de antroposofie) een gezond uitgangspunt ligt.

Eventuele kritiek hoeft zeker niet achterwege te blijven wat eerst tot in de bijzonderheden tot zijn recht gekomen is. Dus uit den boze is zonder goed onderzoek direct kritiek uit te oefenen. Men dient wat onze huidige cultuur voortbrengt *in het juiste licht te zien*.

Wellicht moet men vaak toch met harde kritiek komen, juist als men zich **positief** en niet negatief tegenover de verschijnselen van onze tijd opstelt!

Rudolf Steiner, uit: brief aan de leden van 9 maart 1924

“De waarheid is niet alleen een filosofisch, maar ook een praktisch probleem. Want een waarheid is niet volledig zolang men zich eraan houdt op het niveau van het intellect, het denken. De waarheid kan alleen maar volledig worden, wanneer je haar laat afdalen tot op het niveau van het gevoel en nog lager tot op het vlak van de handeling. In theorie, verstandelijk, kan iedereen wel instemmen met een waarheid; zolang het een theorie betreft, verplicht het (schijnbaar) tot niets. Maar vervolgens moet je deze waarheid in je hart aanvaarden en uiteindelijk zo ver komen dat je deze in concrete daden omzet (“*adel*” *verplicht nu eenmaal*). En dan gaan de poppen aan het dansen! Laten we een zeer eenvoudig voorbeeld nemen. In theorie is het nogal makkelijk in te stemmen met een waarheid zoals: alle mensen zijn broeders en zusters. Maar, het wordt al een stuk moeilijker om voor hen allemaal broederlijke gevoelens te koesteren. Om dan ook nog broederlijk te handelen, ongeacht de mensen en de omstandigheden, wel, dat is de moeilijkste opgave in de wereld en, we moeten het erkennen, waar ook het minst van terecht komt (*Note Paul: vooral Christus was dit talent gegeven*). Als je hen uitlegt wat goed en rechtvaardig is, hoeveel mensen zeggen dan niet: “Ik heb het begrepen...”, maar vervolgens gaan de meesten tegen alle wetten van de gerechtigheid en de goedheid in, omdat ze zich niet bewust zijn van het feit dat het hart ook nog iets te zeggen heeft (het geweten) en dat de wil moet worden gemobiliseerd om het te realiseren. Welnu, elk idee dat niet wordt verwezenlijkt, is zo goed als nutteloos. Wanneer je een juiste gedachte voedt, moet je er voldoende van houden om dienovereenkomstig te willen handelen.”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Gezegde: “Heeft u een goed idee, laat er geen gras over groeien, want spoedig groeit het gras over u!”

De wereld van het geestelijke is uiteengevallen. Het christendom is de absolute waarheid, maar heeft een vorm gekregen waaraan de rede ontbreekt. Daarom spreekt zij de mens van deze tijd niet (zo) aan. Oost en west, vormloze inhoud en inhoudloze vorm, kunnen niet verder, en streven naar synthese.

Wladimir Solovjev (±1900)

Enkele citaten van R. Steiner uit: 'Hoe verkrijgt men bewustzijn op hogere gebieden'.

"...het wezenlijke ligt niet in één waarheid, maar in het harmoniëren van alle waarheden."

De (al)waarheid lijkt toch op een kristal met vele facetten. (*Note Paul: $7 \times 12 = 84$ facetten*).

"...elke kritiek, elk vernietigend oordeel verdrijft evenzeer de hogere kenvermogens der ziel, als eerbied en toewijding ze ontwikkelen."

"Wie hogere kennis zoekt, moet gevoelens als verering, ontzag, aanbidding en bewondering in zich wakker roepen, hij moet er zijn ziel van vervullen. Dat kan men niet door studie, alléén door het leven." Deze hogere kennis heeft niets te maken met de kennis gebonden aan stoffelijke hersenen (*Note Paul: dit heet 'breinpluk', is 'koude' kennis zonder hart, geweten*).

"Wie leerling der geestesscholing worden wil, moet zich door krachtige zelfopvoeding tot eerbied stemmen."

"In eigen ziel alleen kunnen de middelen gevonden worden, die de lippen der ingewijden voor de mens ontsluiten."

Gezegde: "Als de waarheid doorklinkt, hoeft hij niet bewezen te worden!"

Spinoza: "Want wie begrijpt is vrij!"

BEPROEVINGEN

“Vanwege hun steun en hun goede raad, kunnen vrienden een kostbare hulp betekenen bij de beproevingen van het leven. Maar het is minder verstandig iedere keer dat je verdrietig bent, teleurgesteld of ontevreden naar hen toe te rennen of hen op te bellen. Zelfs als je je nadien een beetje beter voelt, is dit gevoel van voorbijgaande aard, want je hebt geen enkel innerlijk werk verricht om de problemen op te lossen en bij de eerstvolgende gelegenheid verval je weer in dezelfde negatieve staat. Je hebt dan niet alleen de anderen ‘vergiftigd’, maar je bent er zelf niets op vooruitgegaan. Heeft iets of iemand je geërgerd? Blijf dan rustig thuis, concentreer je op het licht, luister naar muziek, bidt, bezin, zing .....Of ga naar buiten, maak een wandeling, liefst in de natuur; en bezoek geen mensen alvorens je je in staat voelt hen iets goeds, iets opbouwend te brengen. Als je de gewoonte zou aannemen om jezelf te observeren, zou je vaststellen dat je de neiging hebt om het tegenovergestelde te doen: als het slecht gaat, loop je naar de anderen om je narigheid met hen te delen, en als het goed gaat heb je niets te vertellen. Ah wel, denk er aan voortaan alleen goede dingen met hen te delen, je vreugde, je vrede: dat zal nog meer bijdragen aan een lichter gevoel, het zal je bevrijden.”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Een persoon die een beproeving doorstaat, maakt je deelgenoot van zijn verdriet. Maar vaak is dit niet opdat je hem zou helpen een oplossing te vinden, maar om je ertoe te brengen dat verdriet te delen. Wees daar voorzichtig mee! Want als je je door zijn probleem laat overweldigen, zal je hem niet kunnen helpen, integendeel, je raakt verlamd en je zult samen wegzakken. Denk je dat jouw sympathie, jouw medelijden zijn leed zal verzachten? Ja, misschien wel voor even, maar enige tijd later begint het beklag en het gejammer opnieuw en dat kan eindeloos doorgaan. Deze persoon zal pas tevreden zijn als je altijd aanwezig bent, bereid om naar hem te luisteren, samen te lijden, maar hij zal er niet beter door worden. En jij, in wat voor staat zul jij zijn? Als je van nut wilt zijn voor iemand die lijdt, mag je niet toestaan dat zijn probleem in jou binnendringt. Je kunt alleen de situatie helpen verbeteren als je een zekere weerstand kan bieden aan zijn lijden, zijn ontmoediging. Blijf helder, standvastig en kalm, terwijl je innerlijk de macht van het licht bekrachtigt."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"De bron, wat een veelzeggend en diepgaand symbool! Waarom? Omdat ze nooit ophoudt met op te wellen en stromen. En de zuivere heldere bron in ons die nooit mag ophouden met opwellen en stromen, is de liefde. Wat er ons ook gebeurt en wat men ons ook aandoet, wij mogen nooit onze bron laten opdrogen. Hoeveel mensen beslissen om zich voor de anderen af te sluiten, vanaf het moment dat ze tot de ontdekking komen dat ze zijn bedrogen! Doe dat nooit! Eerder, toen je nog niet in de gaten had dat je werd bedrogen, stroomde je bron en minste nog en was je de eerste die profiteerde van die liefde die opwelde in jezelf. Ik raad je natuurlijk geen naïviteit, blindheid aan. Integendeel, probeer zoveel mogelijk een klaar zicht in de mensen te hebben.

Maar als het je overkomt dat je bent bedrogen, zeg dan tegen jezelf dat dat niet zo erg is. Wat erg is, is dat er geen liefde meer in je huist. Dus wat ook je teleurstellingen, verbittering, beproevingen mogen zijn, laat je bron stromen: zij is het die je blijdschap, inspiratie en kracht zal geven."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Werkelijk diep ervaren ontbering, loutering, is een bewustzijnsproces. Het wekt de mens op voor het noodzakelijke en wezenlijke. Maar in de bewust beleefde ontbering gedijt het verlangen naar de verborgen schat, en in het verlangen naar de schat is de schat zelf te vinden: de *liefde*.

Het leed, dat gevoel van ontbering veroorzaakt, is het eerste ingrediënt.

Het in verlangen omvormen tot datgene wat het gemis werkelijk kan opheffen, is de volgende stap bij de bereiding van de 'artsenij'; en uiteindelijk het verlangen weer omvormen in liefde voor de eerste van alle liefdes, de liefde voor de goddelijke liefde, de Meester (God en Christus), die bron en doel tegelijk is, dat is al bijna de afgeronde bereiding.

Maar wanneer dan de verlangende liefde alles verliest wat ze met zelfzucht heeft doortrokken en zich omvormt tot schenkende liefde, en zo mensenliefde en goddelijke liefde elkaar doordringend *een* gestalte aannemen, dan is het niet alleen gelukt om het juiste medicijn te produceren, maar men heeft ze ook ingenomen en mag zich verheugen in haar weldadige werking.

De liefde voor het kosmische christendom, voor de Geest-impuls van Christus, laat uit de mens pas een echt mens worden.

Judith von Halle

Lao-Tse: “Wat je wilt ontvangen, moet je eerst geven”.

"Je beweert vrienden nodig te hebben die je begrijpen en dat je dit begrip nergens aantreft. Vraag je eerst eens af wat je wilt dat men van jou begrijpt. En zelfs als dit jouw meest verheven aspiraties zijn, waarom dan van de anderen eisen dat zij in je hart en in je ziel doordringen om te weten wat zich daar afspeelt? Het zou voldoende voor je moeten zijn te weten dat je het begrip en de steun van de engelen hebt, van de lichtwezens die de ruimte bevolken, en van God Zelf die jou geschapen heeft. Besef voor de rest wel dat jouw gewaarwordingen, verlangens, stemmingen, sympathie en antipathie slechts deel uitmaken van jouw temperament en dat iedereen zijn eigen temperament heeft. Het is niet redelijk erop te wachten dat anderen zich daarvoor interesseren en er rekening mee houden. Trouwens, ben je er wel zeker van dat jij jezelf begrijpt? Nee? En je wilt dat de anderen het wel doen!"

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Iemand zal zeggen: "Ik wil het goede doen, ik vraag God om mij te begeleiden op de weg van het goede, maar ik val steeds waar het niet mag: waarom laat Hij mij verdwalen?"

"Natuurlijk, het is God die een fout heeft begaan, hijzelf niet! Maar deze prachtige mens die het goede wil doen, heeft hij zich afgevraagd wat hij echt wil? Hij wil het goede, dat gemakkelijk te realiseren is, het goede dat zijn persoonlijke plannen niet hindert, dat geen bezwaar maakt tegen zijn behoefte aan comfort, plezier, rijkdom, macht en glorie. Hij heeft er geen benul van dat het goede, om gerealiseerd te worden, veel offers vergt. Dus wat kan de Heer aanvangen met een wezen dat zich zo'n oppervlakkige en gemakzuchtige voorstelling maakt van het goede? Hij laat hem gaan en staan waar hij wil.

Iemand die echt een hoog ideaal heeft van rechtvaardigheid, goedheid en edelmoedigheid, en die geen inspanning uit de weg gaat om dichterbij dit ideaal te komen, krijgt innerlijk een aantal raadgevingen over de te volgen weg. Zelfs wanneer hij niet vanaf het begin de juiste weg vindt, zal er iets zijn dat hem verplicht om op tijd te stoppen en rechtsomkeer te maken om zich op het goede pad te begeven."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Om bepaalde problemen te kunnen oplossen, is het vaak nuttig om ze even te vergeten door te proberen aan iets anders te denken. Je zult zeggen: "Maar wanneer je probeert om je problemen te vergeten, zal je nooit een oplossing vinden!" Maar juist daar vergis je je. Het is niet omdat je door je moeilijkheden geobsedeerd bent, dat je erin zal slagen om ze op te lossen en je ervan te ontdoen; integendeel, dit is vaak de beste methode om ze in stand te houden en je erdoor te laten verpletteren.

Probeer dus om je problemen even opzij te leggen; zoek omstandigheden die je in staat zullen stellen om een gans innerlijk werk te doen, om je door de gedachte te verheffen tot de wereld van het licht: zo zal je oplossingen vinden. Er wordt vaak gezegd dat de nacht raad brengt. Dat is zo, omdat je tijdens de slaap alles vergeet en er in het onderbewuste wordt gewerkt, waardoor je vervolgens helderder gaat zien. Zou je daarom niet af en toe bewust hetzelfde kunnen doen? "

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Er is een curieuze uitspraak: "God zorgt vooral voor degene die voor zichzelf zorgt".

Dit sluit aan op de hierboven geschreven dagteksten van M. Aïvanhov.

Maar laten we deze uitspraak wel goed begrijpen! De mens die reeds trachtende is de hogere, waarheids-zielesuggesties in zijn levenshouding te tillen, gaat inderdaad (meer) een weg van offers (vooral die van zelfovergave, ik-versterving). Echter vanwege ieders onvolmaaktheid maakt ook deze mens fout op fout. Maar daar wordt hij niet op afgerekend! Het karma verloopt over onze intenties, niet wat we er uiteindelijk van gemaakt hebben! Dit is te afhankelijk van ander mans' karma en wereldkarma. Daarom dat deze mens meer gevoelig is voor de kracht van de Waarheid die hij iedere nacht van de geestelijke wereld (bijvoorbeeld zijn lotsengel), en na zijn dood, mag ontvangen en steeds probeert dit weten in zijn levenshouding te tillen. We hebben nu eenmaal constant het karma van het proberen, maar niet zo direct het karma van het slagen. Dit is de reden waarom God deze mens ogenschijnlijk bevoordeeld (zie voorgaande tekst van M. Aïvanhov). Echter geen misverstand dat die andere mens, die zich in illusies van bijvoorbeeld dialectische goedheid (of kwaadheid!) baadt, geen hulp van de geestelijke wereld krijgt! Ook voor deze mens werkt ook absoluut de Liefde uit in het leven (en karma), maar wellicht wat ondoorzichtelijker. Bijvoorbeeld (meer) plotselinge tegenwerking, ziektes, ongevallen, problemen en confrontaties; maar ook macht, eer en roem, om via deze omweg inzicht te laten rijpen. Dus (meer) genade in vermomming. Totdat deze mens inziet dat hij zelf de oorzaak is van zijn levensperikelen.

Paul Wink

"Hoeveel gelovigen vragen zich af waarom de Hemel niet tussenbeide komt om orde op zaken te stellen in de wereld! Wel, de vraag stellen wijst al op een gebrek aan psychologisch inzicht. Want zonder de toestemming en de goede wil van de mensen zelf zouden de tussenkomsten van de Hemel tot niets dienen. De mensen zouden het niet begrijpen, ze zouden het niet waarderen en vlug de nieuwe orde die de Hemel heeft gevestigd, afbreken. Het verlangen naar verandering moet van de mensen zelf komen. Indien ze door het leed dat ze hebben meegemaakt, door de lessen die ze hebben gekregen, werkelijk de situatie willen rechtzetten en de ellende uit de wereld willen helpen, zal de Hemel andere krachten, andere stromen, andere energieën in beweging brengen en zullen er echte veranderingen plaatsvinden. Maar de impuls moet van de mensen zelf komen, zij moeten samen beslissen aan het werk te gaan, om de tussenkomst van de kosmische krachten te verkrijgen. Indien ze niet de nodige voorwaarden scheppen, zal er niets gebeuren. De sublieme Intelligenties zullen zich nooit mengen in de zaken van de mensen, indien ze daar zelf niet om vragen."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Doorgrond mij, God, en ken mijn hart,
peil mij, weet wat mij kwelt,
zie of ik geen verkeerde weg ga,
en leid mij over de weg die eeuwig is.

(Psalm 139:23-24 - NBV)

Een zin die men tegenwoordig zo vaak van mensen kan horen en die toch zo misplaatst (*mißbräuchlich*) als weinig andere zinnen wordt gebruikt, is: ‘Ik ben een christen.’

De esotericus moet duidelijk zijn, dat ‘een christen zijn’ een ver, ver ideaal is, waarnaar hij onophoudelijk streven moet. Als een christen leven, wil vóór alles zeggen: Wat het lot ons ook mag brengen, het met gelatenheid te accepteren, nooit te mopperen tegen het werk van de goden, vreugdevol te aanvaarden, wat ze ook sturen. Dat betekent met hart en ziel in zich op laten gaan de zin: ‘Kijk eens naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet, ze maaien niet, slaan geen voorraden op in schuren, en het wordt hun toch gegeven.’ Dankbaar aannemen wat ons gegeven wordt, dan leven we volgens deze spreuken. Als we dat niet doen, dan wordt het in onze mond tot godslastering.

R. Steiner – GA 266 b - Band II: 31-12-1910 (blz 125, 126)

Een oude ingewijde scherpte het zijn leerlingen steeds weer opnieuw in: “U zult van de onsterfelijkheid der ziel alleen weten, als u evenzo graag aanvaardt, dat de ziel na de dood vernietigd wordt als dat zij eeuwig zal leven. Zolang u wenst eeuwig te leven, zult u geen voorstelling van de toestanden na de dood verkrijgen”. - Zoals bij deze belangrijke kwestie, zo is het met alle waarheden. Zolang de mens nog de geringste wens in zich heeft, dat de zaak zo of zo zou zijn, kan het pure heldere licht van de waarheid hem niet verlichten.

Wie bijvoorbeeld bij zijn zelfbeschouwing de zelfs ook nog zo verborgen wens heeft, dat de goede eigenschappen bij hem overwegen, bij die zal deze wens hem voor de gek houden (*Duits: ein Gaukelspiel vormachen*) en geen echte zelfkennis mogelijk maken.

Rudolf Steiner – GA 267 – (bladzijde 66)

De mens kan wat hij moet; en als hij zegt: ik kan niet, dan wil hij niet.

Ik heb hier enige tijd geleden een uitspraak van Fichte geciteerd: ‘De mens kan wat hij moet; en als hij zegt: ik kan niet, dan wil hij niet.’ Dat is een zeer belangrijke uitspraak, vóór alles een uitspraak, die de moderne mens absoluut als een richtlijn voor zichzelf behoeft. Want de moderne mens mag niet met zijn luie reet op bed gaan liggen (*Duits: aufs Faulbett legen*) en tegenover bepaalde vereisten zeggen: ‘Dat kan ik niet.’ – Het ligt in de natuur van de moderne mens dat hij veel meer kan, dan hij zichzelf vaak aanpraat, en dat “genie” voor hem steeds meer en meer een resultaat van vlijt moet zijn. Maar men moet zich het geloof in deze vlijt kunnen verwerven. Men moet in zekere zin elke gedachte elimineren, dat men het een of ander dat men moet, niet zou kunnen. Men moet zich altijd voor ogen houden, hoe oneindig het voor de hand ligt om te verklaren dat men iets niet zou kunnen, omdat het iemand te lastig is om te proberen het te doen.

Rudolf Steiner – GA 190 – Dornach, 30-3-1919 (bladzijde 107)

Mijn lot heeft mij op een plaats gezet die niet bij mij past

Hoe dikwijls zijn mensen geneigd te zeggen: Mijn lot heeft mij op een plaats gezet die niet bij mij past. Ik ben, laten we zeggen bijvoorbeeld postbeambte. Als ik in een andere positie was geplaatst, dan zou ik de mensen hoge ideeën kunnen meedelen, grote leringen geven enzovoort.- De fout bij deze mensen is, dat ze hun leven niet aan het belang van hun eigen beroep aanknopen. Ziet u in mij iets belangrijks omdat ik tot de mensen hier spreken kan, dan ziet u het belangrijke in uw eigen leven en beroep niet. Als de postbodes de brieven niet bezorgden, dan zou het hele postverkeer vastlopen; veel werk dat door anderen al gedaan is, zou voor niets geweest zijn. Daarom is ieder op zijn eigen plaats van buitengewone betekenis voor het geheel, en niemand is hoger dan een ander.

Rudolf Steiner - GA 054 –7-12-1905 (blz. 212)

De innerlijke scholing maakt de mensen niet alleen beter, dat moet uitdrukkelijk gezegd worden. Een mens kan nog zo'n hoge ontwikkeling of morele deugden hebben, er verbergen zich in zijn ziel nog altijd onevenwichtige slechte eigenschappen, die meestal door de conventionele moraal verdoezeld worden. De mens is eigenlijk slechter dan waarvoor men hem gewoonlijk aanziet. Bij een esoterische ontwikkeling, die de mens nu zelf in de hand neemt, komen zijn ondeugden onvermijdelijk naar voren, en hier moet de esotericus al zijn kracht gebruiken om ze te overwinnen.

Rudolf Steiner – GA 266b – (bladzijde 336)

DOOR WOEDE EN ONGEDULD WORDEN WIJ ZWAK

Gelatenheid en kalmte ten opzichte van ons lot sterkt in alle gevallen de wil. Wij worden sterker in het leven door gelatenheid, nooit zwakker. Door kwaadheid en ongeduld worden wij zwak. Tegenover elke gebeurtenis zijn we sterk als we gelaten zijn. Daarentegen worden wij door mopperen en onnatuurlijk in opstand komen tegen het lot steeds wilszwakker. (*Note Paul: berusting is negatieve acceptatie, berusting is het hoofd naar beneden houden, terwijl acceptatie is het lot in al zijn wisselingen aanvaarden en proberen er het beste van te maken*)

Rudolf Steiner – GA 130 – Leipzig, 5 november 1911 (bladzijde 125)

De Boeddha toont ons de wet der zelf geschapen oorzaken, wanneer hij over Karma spreekt en hij leert ons: “*De bedoeling baart Karma*” In de bedoeling is een actieve informatie werkzaam. Zo wordt de mens tot de enige schepper van zijn eigen Karma.

"Omdat ze over de wetten van het karma gehoord hebben, worden sommige mensen onverschillig tegenover het leed van de anderen. Als ze een goed en eerlijk mens zien lijden, zeggen ze dat hij in een vorige incarnatie zeker fouten heeft begaan die hij nu moet goed maken, en ze zullen niets doen om hem te helpen. Maar misschien zijn ze verkeerd ... Ze vinden altijd een rechtvaardiging voor het lijden van anderen, maar als ze zelf beproevingen moeten doorstaan, vinden ze dat ze een dergelijk onrecht niet verdiend hebben! Wat is dan de juiste houding? Precies het tegenovergestelde: als je ergens onder lijdt, bedenk dan dat je dit lijden beslist verdiend hebt; maar wanneer anderen lijden, bedenk dan dat ze het misschien niet verdiend hebben en probeer hen te begrijpen en te helpen.

Deze zienswijze zal je terdege helpen bij je evolutie."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Vrij vertaald van **Rudolf Steiner**: De helft van ons karma is opdruk uit het verleden is (dus gevolg van eigen morele handelingen: ‘wie wind zaait zal storm oogsten’), en de andere helft is aanzuigkracht uit de toekomst. Het aantrekken uit de toekomst van nog onverdiend (vaak lastig) karma kan de ziel nu reeds ervaringen schenken die zeer bevruchtend zijn voor zowel deze als de volgende incarnatie. De ziel ambieert nu eenmaal, anders dan ons ik, smart om ooit deemoedig te kunnen worden. Lijden bevordert deemoed. En zonder deemoed is Christus niet te vinden! Als voorbeeld kan het volgende verhaal dienen. Rudolf Steiner ging met een groep deelnemers na een lezing over karma ergens uit eten. Onderweg komen ze een jong meisje tegen met een lelijke ziekte. Daarop zei iemand tegen Steiner: “Wat moet toch dat karma (uit het verleden) zijn om nu zo ziek te zijn?”. Rudolf Steiner doorzag helderziend het lot van dat meisje en zei, vrij door mij vertaald: “Maak nu geen vergissing. Dit meisje is nu niet ziek vanwege een morele misstap uit vorige incarnaties, maar de ziel ambieerde nu in dit leven deze ziekte om ervaring met deze ziekte op te doen om in een volgende incarnatie meer mogelijkheden te hebben om juist deze ziekte als arts te helpen genezen!” Daarom is ook het boek ‘De zin van ziek zijn’ (van Dethlefsen) vaak zo onterecht hard voor mensen die een ziekte (verklaard uit dat boek) dus nu *niet* als oud karma hebben! Zo zegt Rudolf Steiner ook dat meestal je huidige voorspoed eveneens nog niet geheel verdiend karma is. Het is een voorschot! Wees dus voorzichtig met concluderen over iemands karma.

Paul Wink

“Geef mij de rust, dingen te accepteren die ik niet veranderen kan.”

“Geef mij de moed, dingen te wijzigen die ik wel veranderen kan.”

“Geef mij de wijsheid, het verschil tussen beide te zien”.

De antroposoof (*Note Paul: iedere esoterische leerling*) moet voelen dat wij een deel van het geheel zijn, dat wij voor alles wat er is, medeverantwoordelijk zijn. Wie niet in staat is te voelen dat hij mede schuld eraan heeft, als morgen iemand steelt, die is ook niet in staat te weten, hoe hij met het geheel samenhangt; hij is niet in staat de wortel van het kwaad te zien. [...] Niemand hoeft zich te verbeelden, goed te zijn of veel beter te zijn dan de anderen. De gedachte dat wij niet veel beter kunnen zijn dan een ander, moet ons volledig vervullen. Wat hebben we bijvoorbeeld gedaan, als we mensen gelukkig maken, terwijl we, doordat we leven op de wijze zoals we leven, velen ongelukkig maken. Onwetendheid is de wortel van het lijden in het leven. Onwetend als we vaak zijn, zijn wij het, die het mes geslepen hebben voor degene die het ten kwade gebruikt.

Rudolf Steiner – GA 266a – Berlijn 15-2-1904 (bl. 34-35)

Zo moet de esoterische leerling proberen in ieder verschijnsel en in ieder wezen het positieve te zoeken. Hij zal dan al spoedig merken, dat onder de buitenkant van het lelijke een verborgen schoonheid, dat zelfs onder het hulsel van een misdadiger iets verborgen goeds, dat onder het uiterlijk van een waanzinnige op de een of andere manier de goddelijke ziel verborgen is. Deze oefening hangt enigszins samen met wat men de onthouding van kritiek noemt. Men moet deze zaak niet zo opvatten alsof men zwart wit en wit zwart zou moeten noemen. Er is echter een verschil tussen een beoordeling die enkel van de eigen persoonlijkheid uitgaat en aan de hand van sympathie en antipathie van de eigen persoon oordeelt. En er is een standpunt dat zich liefdevol in het vreemde verschijnsel of vreemde wezen verplaatst en zich overal afvraagt: Hoe komt deze ander ertoe zo te zijn en zo te doen? Een dergelijk standpunt komt er geheel vanzelf toe om er meer naar te streven het onvolkomene te helpen dan enkel aanmerkingen te maken en het te kritiseren.

Rudolf Steiner - GA 267 - Seelenübungen (bladzijde 58-59)

Als ik in de omgang met iemand zijn zwakheden afkeur, dan beroof ik mij van een kracht tot hoger inzicht; probeer ik mij liefdevol in zijn sterke kanten te verdiepen, dan vergaar ik die kracht. En deze wet geldt op alle niveaus, onherroepelijk. Daarom benadrukt **Rudolf Steiner** dat zo sterk en wijst hij er ook op dat juist deze eigenschap het meest ontbreekt in de huidige civilisatie, en daarom is deze tijd zo ongeschikt voor een hogere ontwikkeling.

Laat ons leren om de tekortkomingen van een mens als zijn eigen zaak te beschouwen, en laat ons leren om zijn prestaties als de zaak van de hele mensheid te beschouwen. Waarin de mensen tekortschieten, dat behoort tot hun individueel karma, wat ze doen is voor de mensheid. Laat ons leren om ons niet te bekommeren om de tekortkomingen van de mens, die moeten ze zelf uitboeten. Maar laat ons leren dankbaar te zijn voor wat ze gepresteerd hebben, want daarvan leeft de volledige mensheidsontwikkeling.

Rudolf Steiner – GA 104a – 8 mei 1907 (blz. 35)

"Hoe vaak aarzel je om je goedheid te tonen, en zeg je tot jezelf dat niemand jouw gebaar zal waarderen: de mensen zijn ondankbaar en zelfs gemeen, en dus loont het niet de moeite om te proberen iets voor hen te doen. Wel, dat is een heel schadelijke manier van denken, want ze verlamt je in je beste vermogens.

Je hebt voor iemand iets goeds gedaan en je bent er niet voor beloond, je bent zelfs bedrogen? Dat kan gebeuren. Maar jouw gedrag hoeft niet af te hangen van andermans houding.

Doe het goede en verwacht niets terug, reken alleen op Hem die alles ziet en alles weet.

Alleen Hij kan je goede en edelmoedige daden waarderen, en van Hem zal dus de beloning komen... maar misschien in een andere vorm dan jij verwachtte. Je zult misschien gezonder, sterker, wijzer of gelukkiger worden: is dat niet de mooiste beloning?"

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Er bestaat geen grotere hoogmoed dan te zeggen dat men maar een goed mens hoeft te zijn, en dan is alles in orde. Men moet immers eerst weten hoe men dat doet, werkelijk een goed mens zijn. Het tegenwoordig bewustzijn is zeer hoogmoedig wanneer het alle wijsheid afwijst. Waarachtig inzicht in het goede vereist dat wij diep indringen in de geheimen der wijsheid, en dat is lastig, want dan moet men veel leren.

Vertaling overgenomen uit [Tijdschrift De Brug](#)

Paulus: *'Het is voor mij niet van belang dat ik door u beoordeeld wordt of door een of andere rechtbank wordt veroordeeld. Ook oordeel ik niet over mijzelf .... Het is veeleer de Heer die mij beoordeelt.'*

Twee dingen moeten we tijdens onze occulte scholing proberen helemaal te vermijden.

We zouden nooit een ander moeten kwetsen, niet door daden, niet in gedachten en woorden.

En we moeten ook niet het excuus laten gelden, dat we niet de bedoeling hebben gehad een mens leed te berokkenen. Het blijft geheel gelijk, ongeacht of we het met of zonder opzet gedaan hebben. – Het andere is het gevoel van haat, dat geheel uit onze gevoelens verdwijnen moet, anders komt het in een gevoel van angst weer naar voren; want angst is onderdrukte haat! Omzetten moeten we de haat in het gevoel van liefde, de liefde voor de wijsheid

Rudolf Steiner – GA 266a – Kassel, 26 februari 1909 (bladzijde 452)

"Op fysiek gebied zijn de mensen als individuele wezens van elkaar gescheiden, en wat eenieder beleeft, raakt niet rechtstreeks de anderen. Jouw leed of jouw vreugde is dus ogenschijnlijk niet hun leed of hun vreugde. Als je onverteerbaar voedsel eet, beschadig je jouw maag, niet de hunne. Maar boven, in de subtiele gebieden, bestaat er geen enkele grens tussen de wezens en al jouw toestanden veroorzaken gevolgen bij de anderen. Ja, want boven bestaat er slechts één uniek wezen, de kosmische Mens, die de synthese is van alle wezens.

Wij leven in de kosmische Mens, wij zijn zelf deze kosmische mens, en geen enkel schepsel bestaat buiten hem als afzonderlijke entiteit. Hieruit vloeit dus deze morele wet voort: al het goede en kwade dat wij de anderen aandoen, doen wij onszelf aan. Dit lijkt je misschien geen enkele zin te hebben... Integendeel, dit heeft veel zin, want in de kosmische Mens vormen wij een eenheid."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Iemand die zich onvoldaan, ongelukkig voelt, heeft de neiging om dit onbehagen te wijten aan een gemis en hij wacht op een persoon of een voorwerp die dat gemis komen opvullen. Maar de oplossing ligt niet daar. De oplossing ligt hierin dat hij, ondanks dit gevoel van onbehagen, van gemis, zelf beslist om iets naar anderen te brengen, hen te helpen, te ondersteunen, te troosten, deel te nemen aan hun activiteiten. Vanaf dat ogenblik begint er een nieuw leven in hem te stromen en langzamerhand verdwijnt het gevoel van gemis. Hij begrijpt dat door te proberen iets goeds aan zijn omgeving of zelfs bij onbekenden te brengen hij al een kracht, een ondersteuning krijgt... Terwijl degene die niets brengt, wat je hem ook geeft, niets ontvangt. Het leven is gebaseerd op uitwisselingen: ontvangen en geven, geven en ontvangen. En zelfs als men niets terug geeft voor wat jij hebt gegeven, het simpele feit dat je hebt gegeven, maakt dat je innerlijk ontvangt."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Op een of ander moment in je leven, zal je het slachtoffer worden van onrecht: ongegronde beschuldigingen, onjuiste beoordelingen vanwege mensen die je schade willen berokkenen of verdringen. Wees je ervan bewust en bereid je voor om aan deze situaties het hoofd te bieden, zodat je als het zover komt, niet de verwarring, het verdriet of het verlangen naar wraak de overhand laat nemen. De enige goede houding in zo'n geval is gewoon door te gaan met te werken aan jezelf. Zeg tegen jezelf dat alles wat geïnspireerd is door de goddelijke wereld zal standhouden en op een dag zal schitteren in zijn volle glans; terwijl berekeningen, intriges en complotten, zelfs als ze voor een tijdje slagen, uiteindelijk mislukken.

Laat dus de onrechtvaardige en kwaadwillige mensen, als ze dat leuk vinden, in hun eigen moeras wegzinken: ze zullen armer en zwakker worden, omdat ze niet weten hoe verschrikkelijk de wetten zijn voor degene die dienaar is geworden van jaloezie, leugens en haat. De macht van de Hemel is oneindig, hij werkt onmerkbaar maar onvermoeibaar, en alles keert uiteindelijk ten goede voor hen die in hun leven een subliem ideaal van schoonheid en liefde hebben geplaatst voor de komst van het Koninkrijk van God en de broederschap op aarde."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Laat dit duidelijk zijn: een spiritueel onderricht verschaft kennis, methodes en openbaart onvermoede perspectieven, maar het behoedt je niet voor beproevingen. In dit bestaan heb je, welke weg je ook kiest, goed of slecht, met moeilijkheden te kampen. Deze zijn misschien niet van dezelfde aard en vooral, men beleeft ze anders, maar men ontkomt er niet aan. Zwakte, kwetsbaarheid, zijn gevaren die op de loer liggen voor volgelingen van een spiritueel onderricht. Omdat ze de weg van het licht hebben gekozen, beelden ze zich in dat ze zullen vooruitgaan onder de bescherming van machtige entiteiten die hen zullen behoeden voor ongelukken, ziekte, aanvallen van boosaardige mensen. Als zij vervolgens te maken krijgen met onverwachte beproevingen, weten ze niet hoe het hoofd te bieden en storten ze in. Voortaan moet eenieder van te voren weten dat een spiritueel onderricht geen toevluchtsoord is dat bescherming biedt tegen de ongelukken van het leven. Maar door een licht, door methodes te verschaffen, doet het zoveel meer! Dus, laat je verlichten, breng deze methoden in praktijk. Wat er ook gebeurt, je blijft niet alleen vastberaden en standvastig, maar je zult ook in staat zijn anderen te helpen die gekweld worden."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Want zij hebben ons wel voor een korte tijd naar het hun goeddacht bestraft, maar Hij doet dat tot ons nut, opdat wij deel krijgen aan Zijn heiligheid. En elke bestraffing schijnt op het moment zelf wel geen reden tot blijdschap te zijn, maar tot droefheid. Maar later geeft zij hun die erdoor geoefend zijn een vreedzame vrucht van gerechtigheid. -- Hebreeen 12:10-11 (Herziene Statenvertaling)

Rudolf Steiner over een der zaligsprekingen uit de Bergrede – Mattheus 5, vers 4: 'Zalig zij die treuren, want zij zullen vertroost worden.' (Duits: *Selig sind, die da Leid auf sich nehmen, denn sie werden durch sich selbst den Trost finden.*) Het lijden plaatst ons in de wereld voor een van de grootste raadsels. Reeds de oude Grieken, dit vrije, blijmoedige volk, dat zo zeer aan het bestaan hing, voor wie zinnelijk genieten levenslucht was, laten de wijze Silenus op de vraag, wat het beste voor de mensen zou zijn, het volgende antwoord geven: 'Jullie miserabel geslacht...het allerbeste is voor u geheel onbereikbaar: niet geboren te zijn, niet te zijn, niets te zijn. Het op een na beste echter is voor u – spoedig te sterven.' Aesop zegt echter dat men uit het lijden lering kan trekken. En Job komt door al zijn leed, dat hem werd opgelegd tot de conclusie: Het lijden zuivert, het brengt de mensen hoger. – Waarom komen wij na het bijwonen van een tragedie toch voldaan uit het theater? De held overwint tegenover het lijden. Tussen het hoger stijgen van de mensen en het dragen van de smart bestaat een samenhang. De mens moet zich een orgaan scheppen opdat hij het leed kan dragen. De mens wordt hoger ontwikkeld door het leed!

Zoals het oog door het licht, en het oor door het geluid werden gevormd, zo scheppen leed en pijn geestelijke organen.

R. Steiner – GA 97– Stuttgart, 19 januari 1907 (bladzijde 95-96)

De heer J. van Rijckenborgh, stichter van het Lectorium Rosicrucianum, schrijft in Rosa Mystica 121 dat de voerman van de weg is loutering, een vurige brand die heel het wezen aangrijpt. En als dan het ik (en de lagere ziel) minder wil worden, ofwel wil zwijgen, en staat in de offering, dan realiseert de mens zijn werkelijke opgang. En zal hij later die smartelijke weg dankend prijzen!

Zoals ons (lagere) ik van deze wereld, van de dialectiek is, en daarom ‘dialectisch geluk’ wenst, zo is onze (hogere) ziel niet van de dialectiek, maar van de geestelijke *werkelijke* wereld, en wenst ik-smart omdat smart ooit deemoed schenkt, en met deemoed kan Christus gevonden worden waarin de mens kan ‘ondergaan c.q. opgaan’ opdat hij gaat van kracht tot kracht en van heerlijkheid tot heerlijkheid in de Liefde van de Vader.

Dit is een onvergankelijk geluk, niet van dialectische stemmingen onderhevig, en in niveau boven alle dialectische ik-geluk uitstijgend. Dit is, hoe moeilijk en schier ondoorgrondelijk het ook is, de ware roeping van de mens.

Paul Wink

Dat is een gouden regel van het leven, dat wij allen als mens altijd een wijzere - dan wij zelf zijn - in ons dragen, een veel wijzere

Als we ons verdiepen in de wetten van het karma, dan zullen we zien dat aan ons lijden iets soortgelijks ten grondslag ligt als in het gewone leven tussen geboorte en dood, dat met het volgende voorbeeld te verduidelijken is, het is al vaker door mij genoemd: Nemen wij aan, iemand heeft tot zijn achttiende jaar op kosten van zijn vader geleefd, hij heeft in lust en plezier geleefd, hij heeft zich niets laten ontgaan. Dan verliest de vader zijn vermogen, hij gaat failliet. De jongen moet een beroep leren, hij moet zich inspannen. Leed en ontbering komen in zijn leven. Wij zullen het begrijpelijk vinden dat deze jonge mens weinig aangenaam beroerd is en er goed de smoor in heeft, dat hij nu al dit gemierter door moet maken. (*Duits: Wir werden es begreiflich finden, daß dieser junge Mensch recht wenig sympathisch berührt ist von den Schmerzen, die er durchzumachen hat.*)

Nemen we aan, deze mens zijn vijftigste levensjaar bereikt. Doordat hij in die vroegere tijd iets heeft moeten leren, is hij een volwassen mens geworden. Hij staat nu flink in het leven en kan tegen zichzelf zeggen: zoals ik mijn leed en smart toen beoordeeld heb, was in die tijdsperiode van toen begrijpelijk; nu moet ik echter daar anders over denken, nu moet ik zeggen [...], zou dat leed mij niet hebben getroffen, dan zou ik een niksnut zijn gebleven. De smart was het die mijn onvolkomenheden omgevormd heeft in een volkomenheid. Aan dit verdriet heb ik het te danken dat ik nu een ander mens ben dan ruim dertig jaar geleden. [...]. Mijn onvolmaaktheid heeft als het ware mijn smart opgezocht, opdat zij verdreven kon worden, opdat zij in grotere volmaaktheid kon veranderen. Deze beschouwing kan al voortkomen uit een triviale observatie van het leven tussen geboorte en dood. Als wij echter op het leven in ruimere zin ingaan en op die wijze naar het karma kijken, dan zullen we altijd tot de overtuiging komen, dat alle pijnen, die ons treffen, alle lijden, die op onze weg komen, zodanig zijn dat ze gezocht worden door onze onvolkomenheid. En verreweg de meeste pijnen en smarten worden gezocht door onze onvolkomenheden, die wij hebben overgebracht uit vorige incarnaties. En omdat deze gebreken in ons zijn, zoekt een wijzere in ons de weg naar smart en lijden. Want dat is een gouden regel van het leven, dat wij allen als mens altijd een wijzere dan wij zelf zijn in ons dragen, een veel wijzere.

Rudolf Steiner - GA 130 –Wenen, 8 februari 1912 (bladzijde 246-247)

Lijden is een begeleidende bijwerking van de hogere ontwikkeling. Het is onontbeerlijk voor kennis. Eens zal de mens zich zeggen: Ik ben dankbaar voor wat de wereld mij geeft aan vreugde. Maar als ik echter voor de keuze gesteld zou worden, of ik mijn vreugde of mijn lijden wil behouden, zal ik het lijden willen behouden; ik kan haar niet ontberen voor kennis. Elk leed ziet er na een bepaalde tijd uit als iets dat men niet kan missen, want we moeten het beschouwen als iets dat inbegrepen is in de ontwikkeling. Er is geen ontwikkeling zonder lijden, zoals er geen driehoek zonder hoek is.

Rudolf Steiner

Blijkt men terug op datgene, wat men in de kinderjaren, jeugd enz. heeft beleefd, al naar de leeftijd die men heeft bereikt, dan duiken verscheidene mensen op als uit een grijze geestesdiepte, die in de meest verschillende situaties aan ons leven hebben deelgenomen. Blijkt u terug in het verloop van uw leven en kijkt u minder naar datgene, wat u aan uw eigen dierbare persoon interesseert, kijkt u veel meer naar die gestalten, die u nader getreden zijn, u opvoedend, met u vriendschap sluitende, u vooruithelpende, misschien u ook benadelend, dikwijls op zeer nuttige wijze benadelend.

Wij zullen dikwijls zien, dat datgene, wat ons in een bepaald tijdperk antipathiek heeft aangedaan, indien slechts voldoende tijd sindsdien is verlopen, ons niet meer zo antipathiek aandoet, omdat wij een innerlijke samenhang zien. Dat wij ook eens met deze of gene mens op antipathieke wijze in contact moesten komen, kon ons wellicht zeer nuttig zijn.

Wij winnen dikwijls meer door datgene, wat een mens ons aandoet als door datgene, waarin een mens ons aanmoedigt en steunt.

Het zou de mens veel baten, wanneer hij een dergelijke onzelfzuchtige terugblik op het leven meermalen hield, wanneer hij het leven zou doordrenken met de uit deze terugblik opwellende overtuiging: heb ik eigenlijk reden om mij met mijzelf bezig te houden?

Hoe oneindig veel rijker wordt mijn leven, wanneer ik de blik laat dolen over deze en gene gestalten, die in mijn leven zijn binnengetreden. Dan maken wij ons enigermate los van onszelf, wanneer wij een dergelijke onzelfzuchtige terugblik houden.

Dan geraken wij het vreselijke euvel van onze tijd, het tobben over onszelf, kwijt.

En dat is zo uitermate nodig, dat wij van het tobben over onszelf afkomen. Wie slechts eenmaal gepakt is door de zelfbeschouwing, zoals ik die zojuist heb geschetst, die vindt zichzelf veel te oninteressant dan dat hij over zijn eigen leven al te veel zou willen tobben.

R. Steiner GA 186 – Dornach 7 december 1918

"Iemand die zich onvoldaan, ongelukkig voelt, heeft de neiging om dit onbehagen te wijten aan een gemis en hij wacht op een persoon of een voorwerp die dat gemis komen opvullen. Maar de oplossing ligt niet daar. De oplossing ligt hierin dat hij, ondanks dit gevoel van onbehagen, van gemis, zelf beslist om iets naar anderen te brengen, hen te helpen, te ondersteunen, te troosten, deel te nemen aan hun activiteiten. Vanaf dat ogenblik begint er een nieuw leven in hem te stromen en langzamerhand verdwijnt het gevoel van gemis. Hij begrijpt dat door te proberen iets goeds aan zijn omgeving of zelfs bij onbekenden te brengen, hij al een kracht, een ondersteuning krijgt... Terwijl degene die niets brengt, wat je hem ook geeft, niets ontvangt.

Het leven is gebaseerd op uitwisselingen: ontvangen en geven, geven en ontvangen.

En zelfs als men niets terug geeft voor wat jij hebt gegeven, het simpele feit dat je hebt gegeven, maakt dat je innerlijk ontvangt." **Omraam Mikhaël Aïvanhov**

"De mens wordt bewoond door een menigte entiteiten die door de kosmische Intelligentie belast zijn met het waken over zijn ontwikkeling. En indien hij door zijn onachtzaamheid of slechte wil bezig is iets in zijn verstand, zijn hart of zijn fysiek lichaam kapot te maken, beginnen sommige van deze entiteiten hem te prikken en te bijten om hem op de goede weg te doen terugkeren. Dit tot de orde roepen heeft de mens 'lijden' genoemd en omdat lijden onaangenaam is, ziet hij er een vijand in. Maar hij vergist zich! Want omdat de pijn hem waarschuwt, is zij in feite als een bondgenoot die hem alleen maar komt tonen dat hij de goede omstandigheden heeft opgegeven, waarbij de juiste weg voor hem open lag. Hij moet zich dus inspannen om niet enkel de taal van het lijden te begrijpen, maar ook een woord van dank te zeggen: "Mag God je zegenen, je hebt het me duidelijk gemaakt, ik zal mijn fouten herstellen". En zodra hij het begrepen heeft en besloten heeft om zich te herpakken, krijgt het lijden de opdracht om hem te verlaten, want het heeft zijn werk gedaan, zijn taak volbracht."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

In het **Christendom** neemt het lijden ook een grote plaats in.

De hele christelijke mystiek is gebouwd rond dit thema, denk hierbij aan Christus en de kruisiging. Hij was vervuld van mededogen voor de lijdende mensheid en op het eind wilde hij dat lijden ook zelf ondergaan en ervaren, omdat alleen eigen ervaring werkelijk weten voortbrengt. Dat het lijden direct verbonden is met eenzaamheid bleek uit zijn aanroep: “Vader waarom heeft U mij verlaten?” Het lijden plaats ons als het ware buiten de eenheid en zet ons geheel en al op onszelf, tenminste is dat het overwegende gevoel: ik ben alleen, ik sta er nu alleen voor. Menswording is dus onherroepelijk verbonden met lijden en eenzaamheid.

Het Nieuwe Testament toont een onderscheid tussen lichamelijk lijden en geestelijk lijden, waarbij het geestelijk lijden voorop wordt geplaatst. Jezus geneest weliswaar de zieken, maar de nadruk van zijn werk ligt op de verlossing van het geestelijke lijden.

De Middenweg (uit het boek ‘een teken van hoop’)

De juiste weg is meestal de middenweg: (Note Paul: vaak genoemd de gulden middenweg)

1. Het is een probleem en het bestaat. 2. Wat kan je er aan doen om het lijden te verlichten. 3. Hoe voorkom je om lam geslagen te worden door angst en daardoor tot niets meer in staat. Angst is een soort wurggreep, angst is vaak erger dan de kwaal.

Als het duister bestaat moet je niet het duister bestrijden maar het licht versterken. Als een virus rondwaart ontken het niet, neem de juiste voorzorgsmaatregelen en richt je vervolgens volledig op gezondheid. Louis Pasteur, grondlegger van de biochemie, schijnt op zijn sterfbed gezegd te hebben: “De gastheer is bepalend of hij ziek wordt of niet, niet de microbe.” Met andere woorden: bestrijd niet de microbe maar versterk je conditie en vergroot je immuniteit door gezonde voeding en een gezonde leefwijze. Bewust-zijn. En accepteren (en ook niet mokken) dat het leven zijn eigen loop heeft en dat angstvallig verzet niet helpt.

Boeddha en het Boeddhisme

Het thema van het lijden heeft alle grotere geesten bezig gehouden en iedereen heeft op zijn of haar manier geprobeerd er een juiste verhouding mee te krijgen. Zoals Prins Siddhartha, de latere Boeddha. Zijn vader bouwde drie paleizen en Siddhartha Gautama, bracht al zijn tijd door binnen de hoge muren van het paleis. Binnen de muren werd al het menselijk lijden, zoals ouderdom en armoede voor hem verborgen. Zo gingen de eerste 29 jaar van zijn leven voorbij. Na 29 jaar ging hij echter diep nadenken over het leven en wilde zien hoe het echte leven buiten het paleis was. Stiekem ging hij ‘s nachts de stad in, samen met zijn bediende. Tot zijn grote schrik zag hij een oude man, een zieke man en een dode man. Omdat hij door zijn beschermde opvoeding nog nooit een oude, zieke of dode man had gezien, vroeg hij zijn bediende om uitleg. Hij kreeg te horen dat alle mensen oud worden, ziekten oplopen en doodgaan. Ook zag Siddhartha Gautama een monnik voorbijlopen. De bediende legde uit dat het een monnik was die vrijwillig zijn bezittingen had opgegeven en een leven van eenvoud leidde, gericht op spirituele ontwikkeling. Kort daarna verliet Siddhartha het paleis en zijn familie en ging hij leven als een monnik in de bossen van India. Hij studeerde bij twee zeer bekende en gerespecteerde meesters en bekwaamde zich snel in hun leer. Hij vond echter dat deze geen oplossing boden voor het lijden dat hij nog steeds ervoer. Daarom ging hij zijn eigen weg en begon een zesjarige periode van zelfkastijding. Hij leefde ver van de samenleving, alleen in de bossen, at zeer weinig en werd zo mager dat hij bijna overleed. Na zes jaar kwam hij tot het inzicht dat zelfpijniging niet leidt tot verlichting en het einde van het lijden. Hij vond een **middenweg** tussen het bereiken van sensueel plezier en de zelfkastijding en besloot te gaan mediteren onder een Bodhiboom totdat hij volledige verlichting zou bereiken óf zou sterven. Hij vond verlichting en kreeg inzicht in het lijden.

De zin of de oorzaak van het lijden

Hij zocht nadrukkelijk niet naar de zin van het lijden, maar naar de oorzaak. Hij ging niet uit van een Godsbeeld die zin had gelegd in het lijden. Als je de oorzaak zou opheffen zou het lijden kunnen verdwijnen. Hij ontdekte dat je onkwetsbaarheid maken niet het lijden beëindigt, maar een vorm is van vluchten voor het lijden. De idee om lijden uit de weg te gaan is, is ook in boeddhistische zin dus onjuist. Na langdurig onderzoek van zijn geest via meditatie-oefeningen komt hij tot het inzicht dat de mens moet leren met zorg en compassie om te gaan met de existentiële problemen van het bestaan in plaats van met agressie, angst of afweer. Toenadering of afweer, gebaseerd op angst, zijn de twee mogelijke reacties op pijn. Aan pijn op zich is niets te doen, pijn is een existentieel gegeven. Ook Boeddha werd net als iedereen ziek. Pijn en ziekte horen bij het leven, hebben te maken met de gevoeligheid van het menselijk lichaam. Maar er is een groot verschil tussen pijn en lijden aan pijn. Wanneer je met afweer of agressie reageert op pijn, dan ontstaat er lijden. Afweer omzetten in toenadering, in toewijding, daar gaat het om in het boeddhisme. Daar waar de niet-verlichte mens lijdt, voelt de verlichte mens compassie. Pijn kan niet opgeheven worden, maar lijden aan pijn wel. De omgang met pijn is voor boeddhisten daarom altijd een graadmeter geweest voor hun voortgang op het spirituele pad. De kern van het boeddhisme, de zogenaamde ‘vier edele waarheden’ zijn hiermee in principe samengevat: dat lijden bestaat, dat het een oorzaak heeft, dat het kan worden opgeheven en dat er een weg is naar de opheffing van dat lijden.

De vier edele waarheden van Boeddha:

1. Het lijden bestaat
2. Er is een oorzaak voor het lijden
3. De beëindiging van het lijden
4. Het pad dat leidt tot de opheffing van het lijden

Lijden bestaat

Geboorte is lijden ouderdom is lijden, ziekte is lijden, dood is lijden, verdriet en weeklagen, pijn, smart en wanhoop zijn lijden; gevoegd worden bij het onaangename is lijden, gescheiden worden van het geliefde is lijden, niet krijgen wat men wil, is lijden — kortom, de vijf groepen (die het object zijn) van hechten zijn lijden.

De oorzaak van lijden

Het is de hunkering die wedergeboorte veroorzaakt en welke gepaard gaat met hartstocht en lust, en welke bevrediging zoekt in dingen, dan weer hier, dan weer daar, namelijk: hunkering naar zintuiglijke geneugten, hunkering naar bestaan, en hunkering naar niet-bestaan.

De beëindiging van het lijden

Het is het volledig doen verwelken en doen ophouden, het opgeven, het laten varen, het loslaten en het verwerpen van deze hunkering.”

Het pad dat leidt naar de opheffing van lijden is het Edel Achtvoudige Pad, namelijk:

1. juist begrip;
2. juiste gedachten;
3. juiste spraak;
4. juist handelen;
5. juiste wijze van levensonderhoud (waaronder “er het beste van maken!”);
6. juiste inspanning;
7. juiste indachtigheid;
8. juiste concentratie.

ANGST EN VREES

Er zijn in de geestelijke wereld wezens voor wie angst en vrees, die van de mensen uitgaan, als een welkom voedsel zijn. Heeft de mens geen angst en vrees, dan hebben deze wezens honger. Wie hier nog niet diep van is doordrongen, zou dit als een vergelijking kunnen nemen. Maar wie de zaak kent, weet dat het een realiteit is. Gaat er van de mens vrees en angst en paniek uit, dan vinden deze wezens een welkome voeding en ze worden machtiger en machtiger. Het zijn de mensen vijandige wezens. Alles wat zich voedt met negatieve gevoelens, met angst, vrees en bijgeloof, met wanhoop, met twijfel, dat zijn in de bovenzinnelijke wereld mensen vijandige machten, die wreedaardige aanvallen op hen uitvoeren als ze gevoed worden. Daarom is het vóór alles noodzakelijk dat de mens, zeker als die mens de geestelijke wereld binnen gaat, zich eerst sterk maakt tegen vrees, hopeloosheid, zorgen, vertwijfeling en angst.

Dat zijn echter nu juist gevoelens, die bij uitstek hedendaagse cultuurgevoelens zijn, en het materialisme is. Omdat het de mensen afvoert van de spirituele wereld zijn zij zeer geschikt (door hopeloosheid en vrees voor het onbekende) deze aan de mensen vijandige machten tegen hen op te roepen.

Rudolf Steiner – GA 56 – 12 december 1907 (bladzijde 145)

Over angst voor de dood

In de ogenblikken waarop de mens de poort ziet, die men door gaat bij de dood, dan ziet hij ook talrijke, de mensen hinderende, hem verderfelijker tegemoet tredende krachten.

De meesten echter trekken deze krachten aan door de angst voor de dood. Hoe groter de doodsangst, hoe sterker hun macht is. De angst voor de dood is altijd een deel van de angstgevoelens.

Als uitgedroogde zakken verschijnen deze krachten en machten, als de mens zich sterk maakt en weet, dat hij door geen angst voor de dood aan de gebeurtenis van de dood iets veranderen kan.

Tot de overwinning van de doodsangst, tot het moedig de dood onder ogen zien, komt de mens alleen als hij weet dat in zijn innerlijk een onsterflijke, eeuwige kern is, voor wie de dood enkel een metamorfose van het leven is, een verandering van levensvorm. Zodra de mens de onsterfelijke kern in zichzelf vindt door de geesteswetenschap, voedt hij zich meer en meer op tot overwinning van alle dergelijke gevoelens, uiteindelijk ook tot overwinning van wat men angst voor de dood noemt.

Hoe materialistischer de mens echter wordt, hoe angstiger voor de dood hij wordt.

Rudolf Steiner – GA 56 – 12 december 1907 (blz. 146)

Angst en Geluk

Angst en Geluk maakten eens samen een wandeling.

Angst vroeg aan Geluk: “Vertel mij eens, wat is het hoogste geluk voor een mens?”

Geluk antwoordde: “Wanneer een mens zichzelf verliest, de grenzen van zijn ego dan gaan verdwijnen en hij opgaat in de grote Eenheid”.

Angst knikte begrijpend.

Toen vroeg Geluk aan Angst: “Vertel eens, wat is de grootste angst van een mens?”

Angst antwoordde: “Dat hij zichzelf zou verliezen, de grenzen van zijn ego zouden verdwijnen en hij zou opgaan in de grote Eenheid”.

Glimlachend zetten ze hun wandeling voort.

VRIJHEID(?)

"Is de mens vrij, of is hij wel degelijk onderworpen aan het lot? Over dit vraagstuk wordt al duizenden jaren gediscussieerd. De vergissing bestaat erin te geloven dat alle individuen dezelfde wetten moeten ondergaan. Degenen die, zoals de dieren, slechts gehoorzamen aan hun louter instinctieve impulsen, zijn onvermijdelijk onderworpen aan de wetten van de fataliteit; het is hun eigen natuur die voor hen dit noodlot schept. Terwijl degenen die erin geslaagd zijn hun instincten, hun hartstochten te beheersen, ontsnappen aan de fataliteit om de wereld van de Voorzienigheid, van de genade binnen te gaan, waar zij het licht en de vrijheid kennen. Beeld je niet in dat iedereen vrij kan zijn, of dat iedereen een onverbiddelijk lot moet ondergaan. Nee, de vrijheid hangt af van de graad van evolutie van ieder afzonderlijk. Overeenkomstig zijn manier van denken, voelen of handelen valt de mens onder het noodlot, of trekt hij de zegeningen aan van de Voorzienigheid. Dus in bepaalde gebieden is hij gebonden, onderworpen aan het lot, en in andere ontsnapt hij daaraan, is hij vrij... tot hij op een dag over zijn volledige vrijheid zal beschikken."

"Observeer jezelf: hoe vaak stel je niet vast dat je geestestoestand niet precies in overeenstemming is met datgene wat je te doen hebt. Bijvoorbeeld, wanneer je wilt bidden, mediteren, ben je met je hoofd ergens anders, want ineens denk je aan al het werk dat op je wacht. Vervolgens, op het werk, voel je de behoefte om in jezelf te keren en dus ben je weer afgeleid. Leer aanwezig te zijn bij wat je doet, want er is een tijd voor alles. Anders is er nergens meer tijd voor, omdat we er nooit met ons hoofd bij zijn. Als je je 's morgens voorbereidt op het bijwonen van de zonsopgang, zeg dan tegen jezelf: 'Ik wil in contact komen met de zuiverheid, de schoonheid, de liefde, het licht, er is niets anders dat telt.' Laat je lasten achterwege en verschijn licht en ontspannen voor de zon en de pracht van de natuur. Om goed te zien, goed te begrijpen en goed te voelen, moet je aanwezig zijn, met aandacht. Neem een voorbeeld aan mannen en vrouwen die smoorverliefd zijn: wanneer ze samen zijn, kunnen ze alles vergeten. Ze zijn in elkaars blik verzonken en wanneer ze willen omschrijven wat ze gezien hebben, spreken ze alleen maar over licht en onmetelijkheid."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

- 'Ikzelf wil niet vrij zijn, ik wil mij juist beperken, bewust een verbintenis aangaan ... Het geluk en de vreugde ligt erin je te bevrijden, niet om van alles verlost te zijn, maar je innerlijk te bevrijden van je zwakheden, om je beter te kunnen inzetten en anderen te helpen ... Wie sterk wil zijn in het leven, moet zichzelf bepaalde beperkingen opleggen. Geef je buskruit veel ruimte, dan hoor je alleen maar 'pfff!...' Maar druk je het samen, dan veroorzaakt het een donderende knal en maakt het alles kapot. De mens is net als buskruit, je moet hem samendrukken, zodat hij het verlangen krijgt los te barsten en de hele wereld te overwinnen. Geef hem te veel ruimte en hij doet niets.' Dat is de reden waarom de kosmische Intelligentie sommige personen in enorm beperkende omstandigheden plaatst om hen ertoe aan te zetten opzien te baren in de hele wereld. Dit zijn vragen om over na te denken.'
- Je vindt de ware vrijheid pas in de beperking,
- De Schepping beantwoordt aan een vast plan, maar wat niet vastligt, is onze plaats daarin, Je kunt je alleen van iets bevrijden als je eerst aan iets anders hecht.

Even verder zegt **Mikhaël Aïvanhov**: 'Er zijn veel kwaliteiten die je nooit ontwikkelt, als je niet bepaalde beproevingen ondergaat. En ik beweer zelfs dat onze vijanden vaak vermomde

vrienden zijn, want zij verplichten ons inspanningen te leveren... en juist die bevrijden ons. Daarom is het goed van hen te houden. Jezus heeft gezegd: "Bemin uw vijanden." Dankzij hen kun je grote vooruitgang boeken op de weg van de beheersing en van de uiteindelijke verlichting en bevrijding.

Het leven wordt gekenmerkt door beweging, het is nooit hetzelfde: het stroomt, circuleert en verandert van gedaante, terwijl mensen en dingen verplaatst en telkens moet je je aanpassen. Je moest vandaag een probleem oplossen en dat lukte omdat je een bepaalde methode hebt toegepast. Maar morgen gebeurt er weer iets en je wilt dezelfde methode toepassen. Het is evenwel niet zeker of dit lukt, je moet dus rekening houden met het feit dat deze situatie iets nieuws of zelfs iets onverwachts met zich meebrengt.

Realiseer je goed dat je nooit met rust gelaten zult worden, het leven stelt je voortdurend voor verschillende vraagstukken en elk daarvan vraagt om een eigen oplossing. Gisteren was bijvoorbeeld een gebaar van goedheid of vrijgevigheid de oplossing. Maar vandaag moet je een andere kwestie oplossen en hier zullen, redelijkheid, vastberadenheid en zelfs koppigheid helpen. Een andere keer kan het onverschilligheid of vergetelheid zijn...

Onderzoek dus hoe je je iedere dag aan de omstandigheden kunt aanpassen.

Daar is aandacht en overdenking voor nodig."

"Over het algemeen wordt de vrijheid beschouwd als een vorm van emancipatie. Maar emancipatie van wie, of van wat?... In werkelijkheid is de mens alleen vrij wanneer hij erin slaagt om in harmonie te trillen met de kosmische Geest. Waarom? Omdat alleen de kosmische Geest, de Schepper, de Meester van het Universum, vrij is, absoluut vrij. Het is dus alleen in de mate dat de mens zich met Hem fuseert dat hij zijn vrijheid verovert. Het is vrij binnen de vrijheid van de Heer. Als hij zich van Hem verwijdt, verliest hij zijn vrijheid. Hij kan zich inbeelden dat hij vrij is, maar in werkelijkheid is hij een slaaf, slaaf van andere krachten, van andere willetjes: slechte invloeden die hem leiden zonder dat hij het merkt. We moeten de Heer dus smeken om ons in zijn dienst te nemen. Want de vrijheid van God dringt door tot in het hart van degene die zich inspannt om zijn dienaar te worden. En dan wordt hij aangezet, bijna zonder het te beseffen, om alleen verlichte, rechtvaardige en nobele handelingen te stellen, want de machten die hem inspireren zijn goddelijke machten"

"Het begrip vrijheid kun je alleen verstaan wanneer je het in verband brengt met het begrip hiërarchie. Wat voor vrijheid heeft diegene die zich op de onderste trede bevindt? Zijn stenen vrij? En planten?... En dieren?... En zelfs onder de mensen is het merendeel niet vrij; ze leven min of meer onder de dominantie van anderen of van entiteiten uit de onzichtbare wereld, omdat ze innerlijk, psychisch gezien, heel laag in de hiërarchie staan, ze kunnen niet zelf beslissen.

Wie zich wil bevrijden van de obstakels, wat deze ook zijn, moet hogerop klimmen.

Door de top, God, steeds dichterbij te naderen, wordt hij vrij. Want alleen God is echt vrij. Alle andere wezens zijn onderhevig aan een zekere vorm van afhankelijkheid, zelfs de Aartsengelen; verzonken in Gods ziel, zijn ze van Hem afhankelijk. Zij leven vrij binnen de vrijheid van God, maar zijn niet vrij ten opzichte van God. Alleen God is vrij, en in de mate dat ze nader tot Hem komen, zijn de schepselen vrij binnen zijn vrijheid, niet anderszins. " *

Omraam Mikhaël Aïvanhov

(*Note Paul Wink: De engelen willen, kunnen niet anders dan de wil van God uitvoeren, maar zij zijn vrij hoe zij dit willen doen. De mensen hebben meer vrijheid, zie o.a. mijn artikel Man-vrouw -schepping)

"In het verleden leidden de spirituele scholen de mens op het pad van het individuele heil. De kennis, de vermogens, de verlichting, alles wat iemand kon verkrijgen was voor hem zelf, voor zijn eigen ontwikkeling, zijn persoonlijke verheffing. Daarom zonderden velen zich af ergens in de woestijn, in de bergen, in een grot of in een klooster, zodat ze niet werden gestoord. Maar nu zijn we het tijdperk van de collectiviteit, van de broederschap binnengegaan en dienen we de filosofie van het persoonlijke heil achter ons te laten.

Je moet je vervolmaken dat is juist, maar zonder je niet fysiek of spiritueel af om te vermijden dat je door de anderen wordt gestoord; integendeel, aanvaard juist de ongemakken, breng offers, doorsta zelfs het leed, maar maak je nuttig.

Ga dus niet op zoek naar een Inwijdingsschool om je enkel bezig te houden met je eigen spirituele ontwikkeling. 'Maar we willen onze ziel redden' zullen sommigen zeggen. Dat is heel goed, maar laten ze ook aan de ziel van de ander denken, zo zullen ze zelf gered worden. Laten ze doorgaan met de idee van vervolmaking voor ogen te houden, maar wel begrijpen dat deze vervolmaking niet alleen voor henzelf geldt.

Zichzelf vervolmaken houdt slechts de helft van de taak in. Onze ware taak is ons te vervolmaken voor onszelf en voor de anderen, om nuttig te zijn voor heel de wereld."

Als de Ingewijden van India, Tibet en Japan vanouds beweren dat het 't beste is de banden met de aarde, het aardse, te verbreken, roepen ze voor **Aïvanhov** de vraag op: "Indien de mens de materie moet verwerpen, waarom zou hij er dan in zijn afgedaald? Brengt totale onthechting de mensheid verder?" Dit is bij de Oosterse leringen doorgaans wel de remedie om geestelijke vrijheid te verkrijgen*. Maar volgens Aïvanhov is de mens juist op aarde om de materie te transformeren, te sublimeren, in weerwil van de offers die daarvoor nodig zijn. De geest heeft geen zuivering of transformatie nodig, die is van zichzelf volledig, wat niet van de materie gezegd kan worden. Deze radicaal andere spirituele levenshouding vraagt uiteraard om aanwijzingen, methoden voor hoe je omgaat met het leven, met elkaar.

"Er zijn mensen die, door luiheid of door egoïsme, beslissen om alleen en zonder kinderen te leven. Een gezin stichten houdt zoveel zorgen, zoveel werk en offers in! Zij willen vrij zijn om te profiteren van het leven zoals het hen belieft. Dit zijn hele slechte redenen, die veel grotere nadelen voor hen zullen meebrengen dan degene die zij willen vermijden. Zij zullen de zorgen van vaders en moeders van een gezin niet hebben, dat is waar, maar hun zoeken naar gemak, hun egoïsme, zal voor hen andere moeilijkheden en andere zorgen veroorzaken. De mens komt niet op aarde om zijn behoeften en grillen te voldoen. De beslissing om celibatair te blijven en zonder kinderen, is slechts te rechtvaardigen indien men zich vrij wil houden, om zich te wijden aan ruimere, meer collectieve taken. Anders kun je voor je evolutie beter een gezin stichten, want door verantwoordelijkheden op je te nemen, door je in te spannen iets te doen voor anderen dan jezelf, verruim je je bewustzijnsveld."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

*Eigenlijk hebben beiden gelijk omdat de oude (Oosterse) religies hun opdracht hadden in een tijd dat de mens nog niet zo diep in de materie verzonken was, en de weg terug naar het Paradijs nog mogelijk was. Deze route was mogelijk door wereldverzaking, meditatie en contemplatie, totale onthechting. Na Christus is, vanwege de diepe verankering in de materie, de route 'naar de Vader' compleet anders geworden (zie ook Paulus): nu niet meer terug naar het Paradijs, maar dóór naar de Nieuwe Stad Jeruzalem. De route is nu werken met/in de materie, maar er niet van zijn. Haar nu mee opnemen (doorgeestelijken, doorchristelijken) in de fysieke en geestelijke arbeid die wij met en in de materie te verrichten hebben.

Paul Wink

KRITIEK

Voor de ontwikkeling van de ziel is het noodzakelijk dat men zich een zeer bepaalde wijze van beoordeling van zijn medemensen eigen maakt. Dat is moeilijk te bereiken: onthouding van kritiek. Begrip is nodig in plaats van kritiek. Als u de mensen meteen uw eigen mening geeft, dus uw mening er gelijk tegenover stelt, dan onderdrukt dat de zielsontwikkeling. Wij moeten eerst luisteren naar de anderen, en dit luisteren is een uiterst werkzaam middel voor de ontwikkeling van de ogen der ziel, en wie een hogere trap op deze weg bereikt, heeft dit te danken aan het afwennen van de gewoonte om alles te kritiseren, alles te beoordelen. Hoe kunnen wij in de ziel waarnemen? Wij moeten niet de staf breken over een misdadiger, maar ook hem proberen te begrijpen, dus, evenzeer de misdadiger als de heilige begrijpen. Begrip voor een ieder, dat is werkelijk nodig. **Rudolf Steiner**, GA 53, 15-12-1904 (blz 200).

“Je kunt het slachtoffer zijn van ernstig onrecht vanwege andere mensen. Als je echt onschuldig bent, mobiliseer dan innerlijk al je energie om weerstand te bieden. Geef nooit iemand de gelegenheid om je aan het wankelen te brengen, je te vernietigen. Maakt het jou iets uit wat de mensen denken die zo blind zijn? Luister vooral naar het oordeel van die innerlijke rechtbank, die je geweten is, de godheid die in jou woont. Zorg er vooral voor om een heldere kijk op jezelf te hebben en je altijd eerlijk en onbaatzuchtig te gedragen. Zeg vervolgens tegen jezelf dat wat je bent, je waardigheid en je eer, niet afhangen van de blik of het oordeel van anderen over jou. Je goddelijke natuur steunt je, en dat zou voor jou genoeg moeten zijn om met opgeheven hoofd verder te gaan.” **Omraam Mikhaël Aïvanhov**

"Voordat je iemand bekritiseert, kijk eerst in jezelf. Waarom? Want je kunt alleen kritiek leveren op anderen als je je eigen zwakheden hebt overwonnen. Telkens als je iemand negatief beoordeelt, word je zelf beoordeeld. Door wie? Door je geweten, je innerlijke rechtbank. Binnenin weerklinkt een stem die je vraagt: 'jij die je zo uitspreekt, ben je zeker dat je op een of andere manier niet het zelfde gebrek hebt?... Waarom voeg je aan deze zwakheid waar je zelf schuldig aan bent, nog gebrek aan verdraagzaamheid en liefde toe? Voel je niet dat er in je hart, je ziel, iets kostbaars verdwijnt? Dat is de straf die je krijgt als je over anderen oordeelt terwijl je daar geen enkel recht toe hebt :lichten verlaten je. En als er mensen zijn die zeggen datze deze stemmen niet hebben gehoord wil dat zeggen dat ze alles hebben gedaan om doof te worden voor deze opmerkingen en raadgevingen. Als ze goed opletten zullen ze het horen." **Omraam Mikhaël Aïvanhov**

"Het recht op vrije meningsuiting is voor burgers van de democratische landen zeker een essentiële verworvenheid. Maar hoever kun je gaan in de uitoefening van dit recht? Is het gerechtvaardigd dat sommigen, die zichzelf denkers of artiesten noemen, verwarring zaaien om zich heen? Zij denken dat ze het recht hebben om hun gedachten, hun gevoelens, hun noden, zelfs de meest aanstootgevende, te uiten zonder rekening te houden met de uitwerking die dat kan hebben op bepaalde zwakkere, meer beïnvloedbare mensen. Welnee, en wij moeten al diegenen waarschuwen die met hun woorden, geschriften of scheppingen, invloed uitoefenen in de maatschappij. Zij hebben het geluk dat ze vrij zijn, maar vrijheid is geen doel op zich en het is hun plicht na te denken over de gevolgen die hun werk op anderen zullen hebben. Zelfs al zijn ze onschuldig in de ogen van de menselijke rechtvaardigheid, de goddelijke rechtvaardigheid zal ze streng veroordelen. Laat eenieder zijn gaven aanwenden om de mensen te verlichten, geloof, hoop en liefde in hen op te wekken en het verlangen om zich te verbeteren. Als zij zich niet bewust zijn van hun verantwoordelijkheid, zullen ze niet alleen bestraft worden, maar in een volgende incarnatie zullen zij van deze gaven verstoken blijven." **Omraam Mikhaël Aïvanhov**

"Je voelt je beziëld door een groot ideaal van gerechtigheid, edelmoedigheid, en je wilt dat dit ideaal gerealiseerd wordt in de wereld? Heel goed, maar dat is niet voldoende. Als je niet de juiste houding vindt, bots je met de anderen die er niets van willen horen, en na enige tijd zie je dat ondanks de juistheid van je argumenten en ondanks je inspanningen, je geen enkel resultaat behaalt, en eindig je ontmoedigd en verbitterd. Wat te doen? Laat de anderen eenvoudig met rust, je hoeft ze niet tegen elke prijs te overtuigen, maar ga door met jezelf te ontwikkelen, te perfectioneren. Op die manier, beetje bij beetje, als je ze ontmoet, zul je indruk maken door je zelfbeheersing, inzicht, de helderheid van je redeneringen en zij zullen voelen dat je hen iets kunt leren. Zolang je hardnekkig doorgaat met mensen, die weigeren naar je te luisteren, duidelijk te maken dat ze op de verkeerde weg zijn, zal je niet alleen nul op het rekwest krijgen, maar dreig je samen met hen te verzinken in zompig terrein. Werk dus met het licht; op een dag, wanneer zij je weer tegenkomen, zelfs voordat je een woord hebt gesproken, zullen zij begrijpen dat je gelijk hebt.."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Naar mijn mening is kritiek een beoordeling, van een situatie of van een mens, met een zeker gebrek aan warmte voor die mens of situatie. Veelal zelfs met de intentie de ander in een kwaad daglicht te stellen, en/of zelfs psychisch zwaar te verwonden. Kritiek is een waardeoordeel, dat meestal het predicaat niet goed of slecht bevat. Erg 'koud' dus.

Terwijl feedback of spiegeling *een vergelijkbare beoordeling is* maar nu met de intentie de ander, in hoge moraliteit, zo te spiegelen dat er inzichten ontstaan en misschien zelfs de wens tot verbetering. Soms wordt deze vorm ook wel opbouwende of positieve kritiek genoemd.

Het verschil tussen deze beide beoordelingen is de intentie!

Bij de opbouwende kritiek heeft men geen waardeoordeel, geen veroordeling. Ergo, men tracht door diepe interesse de ander begrip, suggesties en de mantel der liefde (warmte) te geven omdat sowieso het voornoemde aanspreken op de persoon al behoorlijk pijnlijk kan zijn. Tevens probeert men subtiel de eigen zwaktes aan te geven zodat er een gevoelsbrug kan ontstaan van verbroedering in het zwakke omdat nu eenmaal iedereen zwaktes heeft. Alleen ieder dus zijn eigen soort zwakte. Op deze manier is zelfs de beoordeling ook veel beter en zuiverder dan louter kritiek hebben, bijvoorbeeld vanwege de eigen blinde vlekken van onder andere haat, wrok, jaloezie (hoe zwak ook), die zodoende de beoordeling lelijk kunnen kleuren en scherp, arrogant of zelfs koud maken.

Het toestaan, erkennen en aangeven door de aanspreker van de eigen zwaktes creëert van de spiegeling naar de ander een vertrouwensband zodat de ander zich gehoord voelt en open staat, zich ook niet de mindere voelt (de aanspreker voelt zich niet verheven), in plaats van dichtslaat door de negativiteit van de aanspreker. (Of daardoor er juist hard tegenin gaat). De mensen hebben de taak elkaar scherp te houden (zelfs elkaars broeder hoeder te zijn) opdat wij in de ziel groeien kunnen. Dit groeien ofwel slijpen van de diamant van de ziel lukt niet met een poetsdoek. Dus geen liefelijkheid of angst voor conflict. Zachte heelmesters maken stinkende wonden. Dus is het nodig dat volwassenen eerst hun kinderen spiegelen, zij op hun beurt weer de volwassenen. Idem partners, leraren en leerlingen, vrienden naar vrienden enz.

Maar liefde is eerst het zwaard in de eigen zielenzwaktes steken en het onreine proberen waar te nemen en uit te snijden alvorens dit bij de ander gedaan wordt. Eerst de eigen balk en dan de splinter bij de ander. Bewust worden van jezelf en zoveel mogelijk van de ander. Maar dan je verantwoording nemen dat als het nodig is te handelen conform het hiervoor gestelde. Als je zwijgen moet, dan moet je niet spreken. Maar als je spreken moet, moet je niet zwijgen!

Paul Wink

Soefi Inyayat Khan: *‘Strijden met de ander geeft oorlog, worstelen met zichzelf geeft vrede’*

" Hoe velen trachten, als ze zich met een wereldbeschouwing hebben beziggehouden, zodat ze ervan overtuigd zijn, nu ook anderen daarvan te overtuigen. Ze geloven dat het een lovenswaardige poging is als ze zeggen: ‘Aangezien ik het zo duidelijk inzie, zou ik toch eigenlijk iedereen tot deze overtuiging moeten kunnen brengen!’ Dat is echter een naïviteit. Onze meningen zijn er geheel niet van afhankelijk of iets ons logisch wordt bewezen. Dat is in heel weinig gevallen mogelijk. Want de meningen en overtuigingen van mensen zijn uit heel andere ondergronden van zijn ziel – vanuit zijn wilsnatuur, zijn gemoeds- en gevoelsnatuur gevormd, zodat een mens zeer goed uw logische uiteenzettingen kan begrijpen, uw scherpzinnige conclusies kan begrijpen en ze toch helemaal niet opneemt om de eenvoudige reden dat, wat een mens gelooft en wat hij erkent, niet uit zijn logica en zijn begrip voortvloeit, maar uit de hele persoonlijkheid, dat wil zeggen uit die delen waar wil en gemoed spreken."

Rudolf Steiner – GA 60 – Berlijn 12 januari 2011 (bladzijde 242)

De hedendaagse cultuur is, tot in de sfeer van het geestelijke, gestoeld op het egoïsme van de mensheid. Bekijkt u onbevangen het meest geestelijke gebied, waar de mens zich tegenwoordig aan wijdt, bekijkt u het religieuze gebied, en vraag uzelf of niet onze huidige cultuur juist op religieus gebied ingesteld is op het egoïsme van de mensen. Typerend is het juist voor het wezen van het prediken in onze tijd, dat de predikant de mensen aanspreekt in de zelfzucht. Neemt u meteen dat wat de mensen ten diepste vatten moet: de vraag van de onsterfelijkheid, en bedenkt u dat tegenwoordig bijna alles, zelfs in het preken, erop ingesteld is de mensen zo aan te vatten, dat zijn zelfzucht voor het bovenzinnelijke in het oog gehouden wordt.

Door het egoïsme heeft de mens de drang om niet wezenloos door de poort van de dood te gaan, maar om zijn ik te behouden. Dit is een, hoewel dan ook nog zo verfijnde, zelfzucht.

Aan deze zelfzucht appelleert tegenwoordig in de breedste zin elke religieuze geloofsovertuiging, als het gaat om de vraag van de onsterfelijkheid.

Daarom spreekt vóór alles de religieuze overtuiging zo tot de mensen, dat het meestal de ene kant van ons aardse bestaan vergeet en alleen rekening houdt met de andere kant van dit bestaan, dat de dood vóór alles in het oog wordt gehouden, dat de geboorte vergeten wordt.

Hoewel die dingen niet zo duidelijk worden uitgesproken, toch zijn ze hierop gebaseerd.

We leven in de tijd, waarin dit appèl op het menselijk egoïsme op alle gebieden moet worden bestreden, als de mensen niet op de neerwaartse weg van de cultuur, waarop ze tegenwoordig gaan, steeds meer en meer bergaf zullen gaan.

Rudolf Steiner – GA 293 – Stuttgart, 21 augustus 1919 (bladzijde 20-21)

“Naarmate je voortgaat in het leven, groeit je bewustzijn dat je bewoond wordt door verschillende neigingen, sommige beter dan andere. Dat je je ervan bewust wordt is niet voldoende, je moet ook de noodzaak inzien deze neigingen te sorteren en je te concentreren op de meest nobele, de meest constructieve. Op deze manier zal je geleidelijk de aanwezigheid ontdekken van iets lichtends, iets machtigs in jou, dat je niet eerder hebt gekend. Deze aanwezigheid is het goddelijk principe dat in je woont en dat op jouw dienstbaarheid wacht. Zich ten dienste stellen van het goddelijk Principe, betekent dat je iedere dag de morele, spirituele waarden vindt, en die verdienen de eerste plaats.”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

“Hij die zichzelf overwint is sterker dan hij die een stad inneemt”

DEMONEN

Haatgevoelens verschijnen als demonen die zich op ons storten

De gevoelens en hartstochten drukken zich voor de helderziende blik uit als plantaardige en dierlijke vormen. Als de mens begint zijn hartstochten op het gebied van de ziel (*Duits: Astralplan*) waar te nemen, ziet hij ze in dierlijke gestalten, maar deze gestalten die van hem uitgaan, ziet hij in omgekeerde zin: alsof ze op hem zouden afspringen. Dat komt doordat hij in deze toestand van beeldenbeleving buiten zichzelf is; anders zou hij niet zichzelf kunnen zien. Hier alleen, op het astrale plan, leert de mens zich werkelijk kennen, doordat hij de beelden van zijn gevoelens ziet als beelden van dieren die zich op hem storten. Zo verschijnt een haatgevoel dat men tegen een wezen in de buitenwereld gekoesterd heeft als een demon die zich op ons stort. Deze astrale beelden die men uit zichzelf verkrijgt, doen zich in abnormale wijze voor bij degenen die aan psychische stoornissen lijden, waardoor ze zich onophoudelijk door dierlijke wezens, door verwrongen gestalten achtervolgd zien. Ze beseffen niet dat wat ze zien slechts de weerspiegeling van hun emoties en hartstochten is.

R. Steiner - GA 94 – Kosmogonie – Parijs 2 juni 1906 (bladzijde 61-62)

Alles wat u onwillekeurig doet, alles waartoe u zich innerlijk gedrongen voelt, gebeurt doordat andere wezens op u inwerken. Het gebeurt niet vanuit het niets. De verschillende menselijke wezensdelen worden voortdurend werkelijk doordrongen en vergezeld van andere wezens, en een groot aantal oefeningen die de ingewijde leraar zijn leerlingen laat verrichten zijn bedoeld om deze wezens uit te drijven, opdat de mens steeds vrijer wordt. De wezens die het astrale lichaam doortrekken en dit onvrij maken worden *demonen* genoemd. Uw astrale lichaam is voortdurend doordrongen van zulke demonen, en ook de wezens die u zelf door uw goede of verkeerde gedachten voortbrengt hebben de eigenschap dat ze zich geleidelijk aan tot demonen ontwikkelen. Er bestaan goede demonen, die van goede gedachten uitgaan. Slechte gedachten echter, vooral die van onware en leugenachtige aard, brengen de meest vreselijke en afschuwwekkende demonische gestalten voort, waarmee het astrale lichaam om zo te zeggen is doorspekt.   Uit Tijdschrift De Brug – (Bron: **R. Steiner** GA 99)

DEMONEN IN VERBAND MET VERSLAVENDE MIDDELEN

Men kan de alcohol wel verbieden, maar ziet u, dan treden merkwaardige verschijnselen op. U weet immers bijvoorbeeld, dat vandaag de dag de mensen in vele delen van de aarde ertoe zijn gekomen de alcoholverkoop te beperken of geheel te verbieden; maar ik maak u erop opmerkzaam wat voor een kwaad er in de laatste tijd is opgekomen: het cocaïnegebot namelijk, dat ook door de mensen gebruikt wordt om zich te verdoven. En ten opzichte van wat cocaïneconsumptie teweegbrengt, vooral aan vernietiging van de menselijke voortplantingskrachten, is alcohol nog goud! [...] Al aan de uiterlijke symptomen kunt u zien hoeveel schadelijker het cocaïnegebruik is dan het alcoholgebruik. Als iemand door alcohol delirium tremens krijgt, dan uit zich dit door een soort vervolgingswaan. Hij ziet overal muizen, die hem achtervolgen. Als iemand echter cocaïne gebruikt, dan komen overal slangen uit zijn lichaam! [...] Eerst verdooft hij zichzelf – dat is aangenaam, dat is een soort van wellust -, maar als hij dan langere tijd cocaïne geconsumeerd heeft, dan ziet het eruit alsof er overal slangen uit zijn lichaam komen, en hij loopt nu snel om weer cocaïne te genieten, zodat de slangen voor een tijdje stoppen. Want de angst die hij voor de slangen heeft, is nog veel groter dan de angst die hij voor de muizen heeft bij het delirium tremens.

Rudolf Steiner – GA 348 – Dornach 8 januari 1923 (bladzijde 225-226)

Paulus: “Wij moeten niet vechten tegen stervelingen, maar tegen de boosheden in de lucht”. (=In onze aura; want zo in het groot zo in het klein)

NEDERIGHEID EN ANDERE DEUGDEN

“Nederigheid bestaat er niet in dat je jezelf voortdurend kleiner maakt tegenover anderen, zeggende “Ik ben niets, ik ben niets waard.” De ware nederigheid is in jezelf de Schepper op de eerste plaats te zetten. Waarom? Omdat hij die in zichzelf de eerste plaats toekent aan de Schepper, geniet van al zijn rijkdommen. Dat is de diepe betekenis van nederigheid. Maar hoe weinig mensen hebben deze waarheid begrepen! En aangezien zij het niet begrijpen, staan zij bewust of onbewust op tegen God en overtreden ze zijn wetten. Als ze dat konden zouden ze Hem zelfs ontronen om zijn plaats in te nemen. Maar juist hierdoor worden ze kleiner en verdwijnen in het niets. De grootheid van het zo onvolmaakte schepsel dat de mens is, ligt in het begrijpen dat, ondanks zijn onvolkomenheden, hij wonderen kan realiseren op voorwaarde dat hij de Heer de eerste plaats geeft in zijn hoofd en in zijn hart.

Tot dat moment zal alles wat hij doet, alles wat hij onderneemt middelmatig blijven. Zich openstellen voor de Heer zodat hij in ons binnenkomt, Zich via ons openbaart en ons in zijn dienst neemt, dat is de ware nederigheid, en in deze nederigheid groeien wij.”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

“Span je in om alles wat je onderneemt goed te beginnen, want het verloop van een proces hangt af van de stempel die je er vanaf het begin hebt kunnen opzetten. Maar je moet ook bedenken dat je, wanneer je een goed begin wilt maken, de vorige taak op de juiste manier moet hebben voltooid (Note Paul: vooral vuurtypes als Ram en Boogschutter hebben hier last van; veel initiatief en weinig afronden). Dit principe is van toepassing op alle gebieden.

Wanneer je dus met een werk begint, waak er dan over dat je dezelfde aandacht en zorg tot het einde toe volhoudt. En wanneer je nieuwe mensen ontmoet, nieuwe vriendschappen aanknoopt, wees dan ook waakzaam, zodat wat begonnen is met glimlachjes, warme woorden, geschenken en kussen, niet eindigt in hevige confrontaties.

Op het fysieke vlak kun je van mening zijn dat een onderneming of een relatie beëindigd is: goed of slecht, je hebt er een punt achter gezet. Maar in het onzichtbare is iets nooit beëindigd. De manier waarop je een kwestie hebt afgehandeld, zal je ontmoetingen en ondernemingen in de toekomst beïnvloeden.”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

“Alle gewoontes die schadelijk zijn voor onze lichamelijke en geestelijke gezondheid, kunnen worden vergeleken met indringers die de deur van een woning hebben geforceerd om er zich vervolgens te installeren. Iedereen moet dus het hoofd bieden aan ontelbare bewoners, namelijk alle instinctieve impulsen waardoor we worden aangevallen: jaloezie, woede, wraak, hebzucht, gulzigheid, sensualiteit, trots, verwaandheid, enz. (Note: de 7 ondeugden). Van alle mogelijke bewoners is luiheid met zekerheid de gevaarlijkste!

Waarom? Omdat ze grip heeft op de wil. Je begrijpt wat je moet doen, voelt wat je zou moeten doen, maar de wil ontbreekt. En omdat de wil aan de basis ligt van elk besluit (tot handeling), worden de levende krachten aangetast. Maar de dag waarop het intellect met het hart (Note: de hoge rede, het geweten) echt heeft begrepen wat mooi en goed is, en men met het hart dit dus vurig wenst, zullen ze gezamenlijk de wil aan zich weten te binden. Dan is de luiheid overwonnen en is bevrijding een feit!”

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Het is natuurlijk om spijt te hebben van je fouten, maar zelfs als het ernstige fouten betreft, is het niet nodig en zelfs schadelijk er lang bij stil te staan en berouw aan je te laten knagen met de gedachte dat je zo de hemelse barmhartigheid kunt aantrekken. Door deze houding schep je in werkelijkheid in je onderbewuste slechts clichés, van lelijkheid en ellende, steeds dezelfde, en geef je ze voedsel. Laat berouw alleen maar dienen om de beslissing te nemen dat je niet meer dezelfde fouten te begaan. Mensen die onophoudelijk op hun fouten terugkomen, brengen het bezinsel van het astrale vlak in beweging. Niet alleen berokkenen ze zichzelf veel kwaad, maar in tegenstelling tot wat sommige fanatici denken, valt deze houding niet bij God in de smaak. Want Hij heeft de mensen niet geschapen opdat ze zich ellendig, schuldig, onwaardig zouden voelen. Hij heeft ze geschapen om net als Hij in schoonheid, vreugde en volheid te leven. Heb je verkeerd gehandeld? Als je eenmaal het hoe en waarom ervan hebt begrepen, breng dan de lichtende momenten die je hebt gekend terug in je herinnering, die momenten waarin je jezelf een kind van God, gelukkig, vol vertrouwen en licht hebt gevoeld. Zo herstel je de voorwaarden in je ziel waardoor de entiteiten, die aan deze momenten van vreugde en licht hebben deelgenomen, je terug komen bezoeken en je ontvangt krachten om je aan je goede voornemens te houden."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Gandhi: "Er is genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht."

"Er is gezegd in de Psalmen : 'De rechtvaardigen bloeien als een palmboom'.

Dit is een prachtig beeld, maar hoe kunnen we het interpreteren?

De palmboom is een boom die groeit in het zand van de woestijn. Op die plaatsen brandt de zon ongenadig en is het water uitermate zeldzaam. Toch zegt de palmboom tot zichzelf: 'Ik zal tonen waartoe ik in staat ben in de slechtste omstandigheden', en hij geeft dadels, die meer suiker bevatten en zoeter zijn dan welke andere vrucht ook. De palmboom is dus een alchemist: hij transformeert zand in suiker. Een struik als de sleedoorn daarentegen brengt slechts bittere, oneetbare vruchten voort, zelfs al wordt hij in een zeer rijke bodem geplant, wordt hij goed begoten en gedijt hij in een gunstig klimaat.

Hoeveel mensen gelijken op een sleedoorn! Zij genieten van de beste omstandigheden, maar zij slagen er niet in deze te benutten. En niet alleen brengen zij niets voort, maar zij zijn ook altijd bezig met te klagen dat hun iets ontbreekt. Zij hebben geen benul van de rijkdommen die zich in hen bevinden en hoe zij deze kunnen gebruiken. Het zou beter zijn dat zij mediteren over het beeld van de palmboom die er in de slechtste omstandigheden in slaagt om heerlijke vruchten te geven."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

"Er is de aarde en er is de hemel: beide vragen onze aandacht en we moeten leren werken voor de ene en voor de andere. Eerst moeten we ervoor zorgen dat we goed het onderscheid maken tussen aardse, materiële waarden en spirituele waarden. Zolang we op de aarde zijn, is het niet aan de orde om aardse zaken op te geven. Maar op deze aarde moeten we alleen onze voeten neerzetten, terwijl we ons hoofd in de hemel houden, dat wil zeggen wijsheid en liefde in al onze activiteiten leggen, zodat ze ons allemaal dichterbij de goddelijke wereld brengen. Om een beeld te nemen, zou ik zeggen dat we ons aardse bestaan moeten opvatten zoals de planten doen. Kijk naar een boom: hij blijft geworteld in de aarde, maar dankzij het water en het licht dat hij van de hemel ontvangt, transformeert hij de aarde, die hij doet evolueren door bloemen en fruit voort te brengen. De boom toont ons hoe we op aarde kunnen werken terwijl we ons naar de hemel richten. Kijk nog een les die de natuur ons geeft: niet alleen moeten we de aarde, de materie niet verwaarlozen, maar ervoor zorgen dat we haar transformeren."

Omraam Mikhaël Aïvanhov

" Alleen en aan zichzelf overgelaten kan de mens niet evolueren: hij heeft impulsen van de buitenwereld nodig, van de natuur, van gebeurtenissen en zeker ook van andere mensen. Hij heeft het nodig om te zien, te luisteren, mensen te ontmoeten en zelfs geschokt te worden en te lijden. Wanneer hij niet wakker gemaakt en door elkaar geschud wordt, zal hij niets uitrusten. En wat geldt op het fysieke en psychische vlak, geldt ook, zij het op een meer subtiele wijze, op het spirituele vlak. Daarom hebben we de grote Meesters zo nodig (*Note Paul: bovenal Jezus Christus*), dankzij hun zuiver leven, dankzij hun emanaties, dankzij hun gevoelens en gedachten van liefde en wijsheid, zijn deze wezens in staat iets in ons te beroeren. Wanneer ze daar niet altijd in slagen, komt dat niet omdat ze onbekwaam of zwak zijn, maar omdat wij ons hebben laten bedelven onder te veel lagen doffe en drukkende materie. *Er is dus een groot innerlijk werk dat we moeten doen om ons te laten doordringen van hun kracht en hun licht.*"

Omraam Mikhaël Aïvanhov

Hoe velen trachten, als ze zich met een wereldbeschouwing hebben beziggehouden, zodat ze ervan overtuigd zijn, nu ook anderen daarvan te overtuigen. Ze geloven dat het een lovenswaardige poging is als ze zeggen: 'Aangezien ik het zo duidelijk inzie, zou ik toch eigenlijk iedereen tot deze overtuiging moeten kunnen brengen!' Dat is echter een naïviteit. Onze meningen zijn er geheel niet van afhankelijk of iets ons logisch wordt bewezen. Dat is in heel weinig gevallen mogelijk. Want de meningen en overtuigingen van mensen zijn uit heel andere ondergronden van zijn ziel – vanuit zijn wilsnatuur, zijn gemoeds- en gevoelsnatuur gevormd, zodat een mens zeer goed uw logische uiteenzettingen kan begrijpen, uw scherpzinnige conclusies kan begrijpen en ze toch helemaal niet opneemt om de eenvoudige reden dat, wat een mens gelooft en wat hij erkent, niet uit zijn logica en zijn begrip voortvloeit, maar uit de hele persoonlijkheid, dat wil zeggen uit die delen waar wil en gemoed spreken.

Rudolf Steiner – GA 60 – Berlijn 12 januari 2011 (bladzijde 242)

Werkelijk niet om een paar dromers gaat het in de antroposofische (*Note Paul: of rozenkruis*) levensbeschouwing, maar om mensen geschikt te laten worden om krachtig in het leven te staan, aan dit leven deel te nemen en mee te werken in het leven; niet om de stichting van enkele kolonies van een paar mensen die het zich op hun manier goed willen laten gaan en ergens in een bergachtig gebied vegetarisch eten en dergelijke bijzaken bedrijven; daar gaat het niet om, **maar het gaat erom de tekenen van de tijd te begrijpen, om te weten wat werkelijk historisch noodzakelijk is in de ontwikkelingsloop van de mensen.**

Antroposofie (*of Rozenkruis en andere bonafide stromingen*) is niet de liefhebberij van afzonderlijke groepen; antroposofie is iets dat door de geest van onze tijd zelf vereist wordt.

Rudolf Steiner – GA 72 – Bazel, 24 november 1917 (bladzijde 178)

“De hoogste taak van alle kunsten is het bewustzijn te wekken van een hogere waarheid.” Goethe.

“ONDERZOEK ALLES EN BEHOUD HET GOEDE”

“WERK UZELFS ZALIGHEID”. De enige magie is doen!